

POSTANOWIENIE

Dnia 15 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z powództwa M. M. i K. B.

przeciwko (...) Bank S.A. w W.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 15 kwietnia 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 8 lipca 2020 r., sygn. akt I ACa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od (...) Bank S.A. w W. na rzecz M. M. i K. B. kwoty po 1.350 zł (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanego (...) Bank S.A. w W. od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 8 lipca 2020 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych

przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Zdaniem skarżącego w sprawie występują istotne zagadnienie prawne, sprowadzające się do udzielenia odpowiedzi na pytania: „(1) czy w przypadku, w którym powodowie nie pozostają w związku małżeńskim i nie posiadają wspólnego majątku, z którego dokonywane byłyby płatności rat kredytu, możliwe jest uznanie powodów za współuczestników materialnych w myśl art. 72 § 1 pkt 1 k.p.c. i tym samym uznanie, iż w sprawie miało miejsce „jedno świadczenie” (odpowiadające w istocie wielości zapłaconych rat), podlegające podziałowi po połowie na zasadzie art. 379 § 1 k.c., bądź czy w takiej sytuacji powodowie winni być uznani za współuczestników formalnych procesu w myśl art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c., co nakładało na nich obowiązek udowodnienia spełnienia świadczenia przez

każdego z nich samodzielnie, a także uniemożliwiało zastosowanie art. 379 § 1 k.c., albowiem każdy z powodów spełnił własne świadczenie (odpowiadające w istocie wielości zapłaconych rat), które nie mogło podlegać podziałowi „po połowie” na pozostałego powoda, a nadto zwrotu spełnionego świadczenia w myśl art. 410 k.c., mógł ubiegać się każdy z powodów samodzielnie i to tylko w zakresie, w jakim świadczenie spełnił”; „(2) czy wobec wykładni art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG dokonanej przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, z której wynika, że ocena konsekwencji unieważnienia umowy winna być dokonywana w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu, a z drugiej strony przy uwzględnieniu wyrażonej przez konsumenta woli, co do unieważnienia umowy oraz, że w razie niemożności utrzymania umowy po stwierdzeniu występowania w niej bezskutecznych postanowień, a przepisy dyrektywy sprzeciwiają się utrzymaniu w umowie nieuczciwych warunków, nawet gdyby konsekwencje unieważnienia umowy były dla konsumenta niekorzystne, jeżeli nie wyraził zgody na dalsze związanie nieuczciwymi warunkami, sąd orzekający przed wydaniem rozstrzygnięcia w sprawie winien dokonać zbadania sposobu rozumienia przez konsumenta skutków unieważnienia umowy i pojmowania przez konsumenta tych skutków oraz czy do sądu orzekającego należy poinformowanie konsumenta o istniejących lub możliwych do przewidzenia konsekwencjach unieważnienia umowy, czy też wystarczające jest, że konsument, reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika, w takiej sytuacji nie dokonuje badania sposobu rozumienia przez konsumenta skutków unieważnienia umowy i ich pojmowania przez konsumenta przez pryzmat istniejących i możliwych do przewidzenia skutków na dzień dokonywania oceny umowy”; „(3) czy ocena sytuacji konsumenta w jakiej znalazłby się on, gdyby w umowie nie zawarto kwestionowanego postanowienia umownego, dokonywana w ramach badania przesłanki rażącego naruszenia interesów konsumenta (art. 385¹ § 1, art. 385² k.c.), może zostać ustalona wyłącznie na podstawie treści pozostałych postanowień umownych z wyłączeniem postanowienia kwestionowanego, czy powinna być dokonywana także z uwzględnieniem otoczenia społeczno-gospodarczego z chwili zawarcia umowy, specyfiki rynku usług finansowych i zawieranych w zakresie tych usług umów na

rynku, a także czy badanie wystąpienia przesłanki „rażącego naruszenia interesów konsumenta” może ograniczać się do zbadania postanowień kwestionowanej umowy oraz ustalenia na tej podstawie dysproporcji praw i obowiązków wynikających z umowy na niekorzyść konsumenta, czy też raczej winno uwzględniać wytyczne i wskazówki Trybunału Sprawiedliwości UE w zakresie ustalenia znaczącej nierównowagi praw i obowiązków stron, stanowiącej odpowiednik polskiego kryterium rażącego interesu konsumenta, w zakresie w jakim Trybunał wskazuje na konieczność porównania stosowanych przez przedsiębiorcę metod ustalenia wartości miernika waloryzacji znajdującego zastosowanie do umowy będącej przedmiotem sporu, ze zwykle stosowanymi metodami ustalania wartości tych mierników, jak również czy powinno uwzględniać porównanie rzeczywistej wartości mierników stosowanych przez przedsiębiorcę, z wysokością mierników stosowanych na rynku, w chwili zawarcia umowy będącej przedmiotem postępowania”; „(4) czy oświadczenie o świadomości konsekwencji stwierdzenia przez sąd nieważności umowy oraz co do tego, że stwierdzenie nieważności umowy przez sąd nie będzie dla niego niekorzystne, stanowi oświadczenie woli, o którym mowa w art. 65 k.c., jako zachowanie zmierzające do wywołania określonego skutku, w ramach stosunku prawnego, polegającego na jego ustaniu i czy może ono zostać, w ramach postępowania sądowego, zastąpione przez treść pisma procesowego pełnomocnika, bądź czy oświadczenie w przedmiocie świadomości konsekwencji unieważnienia umowy jest oświadczeniem wiedzy, stanowiącym uzewnętrznienie wobec sądu orzekającego treści intelektualnej konsumenta, co do rozumienia przez niego skutków stwierdzenia przez sąd nieważności umowy i stanowiącym wyraz pojmowania tych skutków, w ramach subiektywnej oceny konsumenta, co do tego, czy stwierdzenie przez sąd nieważności umowy będzie dla niego niekorzystne, którego to oświadczenia nie można domniemywać z faktu wniesienia pozwu w sprawie, w której konsument jest reprezentowany przez pełnomocnika i nie może być złożone przez pełnomocnika procesowego”.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w zasadzie powinno spełniać wymagania stawiane zapytaniu przedstawianego przez sąd drugiej

instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. postanowienia SN: z dnia 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, Biul. SN 2015, nr 5; z dnia 24 października 2012 r., I PK 129/12). Wątpliwości przedstawione w uzasadnieniu wniosku muszą pozostawać w związku z rozstrzygnięciem sprawy (zob. postanowienie SN z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 71/13). Istotne zagadnienie prawne należy jednak postawić w sposób tak ogólny i abstrakcyjny, aby mogło być rozpatrywane w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego (zob. postanowienia SN: z dnia 16 maja 2012 r., III CZP 14/12; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14). Kolejnym niezbędnym elementem uzasadnienia jest wskazanie przepisu prawa, który wzbudził poważne wątpliwości, a także różnych możliwych sposobów jego interpretacji, wynikających z judykatury lub piśmiennictwa, oraz zajęcie stanowiska przez samego skarżącego. Jednocześnie zagadnienie prawne może zostać uznane za istotne tylko wtedy, kiedy Sąd Najwyższy nie wyraził jeszcze stanowiska w danej kwestii, bądź zostały wskazane okoliczności uzasadniających jego zmianę.

Z utrwalonego zatem orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że wątpliwości natury prawnej mogą być traktowane jako przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. tylko wówczas, gdy chodzi o zagadnienie nowe, dotychczas nierozwiązane w orzecznictwie, takie, które będzie miało znaczenie przy rozstrzyganiu spraw podobnych, a przy tym takie, którego rozstrzygnięcie wpłynie na wynik badanej sprawy. Nie ulega przy tym wątpliwości, że zagadnienie to nie może być pozorne, czyli m.in. nie może stanowić próby obejścia dokonanych przez sądy ustaleń faktycznych i oceny dowodów (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Zagadnienia prawne sformułowane przez skarżącego nie spełniają wyżej sprecyzowanych w judykaturze Sądu Najwyższego wymagań. Skarżący nie przytoczył ani nie uzasadnił takich argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych. Nie wyjaśnił również dlaczego te zagadnienia mają charakter istotny. Ponadto zagadnienia objęte pytaniami nie mają charakteru abstrakcyjnego, syntetycznego i uniwersalnego, lecz są osadzone w okoliczności konkretnej sprawy i są pytaniami dokładnie w tej sprawie. Zapytania zadane przez skarżącego

w istocie stanowi jedynie polemikę z ustaleniami poczynionymi przez Sąd Apelacyjny.

W szczególności kwestia głównego świadczenia stron w kontekście umów tzw. kredytów frankowych była przedmiotem rozpoznania przez Sąd Najwyższy (zob. np. wyroki SN: z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18). Bardzo szeroko omówiona była też przesłanka rażącego naruszenia interesów konsumenta (zob. np. wyroki SN: z dnia 9 października 2003 r., V CK 277/02, OSNC 2004, nr 11, poz. 184; z dnia 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, Biul. SN 2006, nr 5-6, poz. 12; z dnia 30 maja 2014 r., III CSK 204/13).

Nie można również mówić o istnieniu zagadnienia prawnego w kontekście przepisów dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. UE L nr 95, s. 29 ze zm.), jak również o naruszeniu jej przepisów (co dotyczy drugiej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania). W jej art. 3 ust. 2 wyraźnie określono, kiedy mamy do czynienia z klauzulami abuzywnymi. Z uregulowania zawartego w przepisie wynika, że warunki umowy zawsze zostaną uznane za niewynegocjowane indywidualnie, jeżeli zostały sporządzone wcześniej i konsument nie miał w związku z tym wpływu na ich treść, zwłaszcza jeśli zostały przedstawione konsumentowi w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej. Wynika to również z polskich norm regulujących niedozwolone postanowienia umowne.

Jak wskazano, wbrew stanowisku skarżącego, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, że klauzula indeksacyjna zawarta w umowie kredytowej określa główne świadczenie stron. Klauzula przewalutowania zawarta w umowie kredytu może podlegać badaniu pod kątem abuzywności, jeżeli nie została wyrażona w jednoznaczny sposób (zob. też wyrok SN z dnia 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19).

W art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przewidziano, że państwa członkowskie stanowią, iż na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony,

jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków. Uznanie, że postanowienia określające zasady przeliczania kwoty kredytu na walutę obcą są niedozwolonymi postanowieniami umownymi, oznacza, iż - zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. - nie wiążą one powodów.

Należy mieć tu na względzie stanowisko wyrażone przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 3 października 2019 r., w sprawie C-260/18, w którym wskazano, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoi na przeszkodzie wypełnianiu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie w przypadku, gdy strony umowy wyrażą na to zgodę. Innymi słowy, nie można w sytuacji uznania niedozwolonych postanowień umownych za abuzywne zastępować ich żadnymi innymi.

Nie zachodzi również zagadnienie prawne w kontekście współuczestnictwa powodów. Po ich stronie występuje wspólność prawa wynikająca z umowy kredytu (pozwany nie udzielił kredytu powodom w częściach) i do spłaty kredytu były zobowiązaniu łącznie, a nie w częściach - jak wynika z ustaleń poczynionych przez Sądy *meriti*, czym Sąd Najwyższy jest związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). A jak słusznie przyjął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 20 grudnia 2017 r. (I CZ 133/17), wynagrodzenie za bezumowne wykorzystanie utworów, także stworzonych wspólnie, ma charakter pieniężny i także ta właściwość przedmiotu świadczenia decyduje o jego podzielności. Wynagrodzenie należne współwykonawcom utworu dzieli się na części wskazane przez nich jako współtwórców, a w razie braku umowy na równe części (art. 379 k.c.).

Powołanie się zaś na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, a

jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. postanowienia SN: z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z dnia 8 lipca 2008 r., I CSK 111/08). Nie może stanowić przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania jedynie przekonanie skarżącej strony o „istotności” czy „ważności” problemu, który pojawia się na tle konkretnego rozstrzygnięcia w postępowaniu przed sądem drugiej instancji ani nie może sprowadzać się jedynie do polemiki ze stanowiskiem co do wykładni prawa przyjętym przez ten sąd.

Skarżący wskazał również, że w sprawie niniejszej zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. art. 385¹ § 1 i art. 385¹ § 1 w zw. z art. 6 k.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie została jednak wykazana przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., a więc że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości (zob. postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08).

Powyższych wymagań wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia. W przypadku powoływania się na rozbieżności judykatury należy również, choćby przykładowo, wskazać orzeczenia, w których ten sam przepis prawa byłby odmiennie wykładany. Tymczasem Sąd Najwyższy kilkakrotnie zajął już stanowisko w kwestii wykładni art. 385¹ § 1 k.c. (zob. np. wyroki SN: z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17,.)

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 105 § 1 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., z uwzględnieniem § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

ke